

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки музичної освіти і виконавського мистецтва

Гаснюк В.В.

Методика навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»)

Методичні рекомендації
до вивчення навчальної дисципліни

для студентів спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
освітнього ступеню „Магістр”
денної форми навчання

Мукачево
МДУ 2017

УДК 78.07

*Розглянуто та рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Мукачівського державного університету
Протокол № 4 від 12.10.2017 р.*

*Розглянуто та схвалено на засіданні педагогіки музичної освіти та
виконавського мистецтва
Протокол № 1 від 29.08. 2017 р.*

Рецензент

Попович Н.М. – доктор пед. наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки музичної освіти та виконавського мистецтва МДУ

Г 22

Гаснюк В.В. Методика навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»): методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання спеціальності 025 – «Музичне мистецтво» / В.В.Гаснюк. – Мукачево : МДУ, 2017. – 32 с.(1,3 д.а.)

Анотація

Методичні рекомендації містять основні положення «Методики навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»)). До кожної теми навчальної дисципліни студентам пропонується перелік питань лекційного курсу для вивчення матеріалу, орієнтири для самопідготовки, практичні завдання, перелік питань для підготовки до екзамену та список рекомендованих джерел.

© МДУ, 2017

© Гаснюк В.В., 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1 ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
1.1. Структура навчальної дисципліни	6
1.2. Тематика дисципліни за змістовими модулями	8
1.3. Тематика лекційних та практичних занять	9
Розділ 2 РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
2.1. Рекомендації за формами навчальних занять змістового модуля 1	10
2.2. Рекомендації за формами навчальних занять змістового модуля 2	13
2.3. Загальні рекомендації	18
Розділ 3 ФОРМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ	
3.1. Поточне оцінювання	20
3.2. Модульна контрольна робота	20
3.3. Екзамен як форма підсумкового контролю знань студентів	21
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	26
ДОДАТКИ	28
Додаток А. Вимоги до реферату	28
Додаток Б. Вимоги до оформлення доповіді	31

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Методика навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»)» є нормативною складовою у базовій підготовці магістрів зі спеціальності «Музичне мистецтво» і розрахована на вивчення протягом одного семестру (модулю), основними компонентами якого є лекційні, практичні (семінарські) заняття та самостійна робота студентів.

Об'єктом вивчення дисципліни є процес вокального навчання, виховання та розвитку дітей і юнаків у ДНЗ, ЗОШ та у початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах.

Предметом – методичні засади набуття магістрантами досвіду вокальної роботи з голосами дітей та юнаків у ДНЗ, ЗОШ та у початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах.

Метою даної дисципліни є формування методичної компетентності майбутнього фахівця щодо вокально-виховної роботи з дітьми та юнаками.

Завданнями навчальної дисципліни «Методика навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»)» є:

- формування знань в галузі біофізичних механізмів співацького процесу, критеріїв якості співу;
- розвиток вокальних уявлень щодо звучання дитячих голосів різного віку;
- надання знань з основ методики формування, розвитку та охорони дитячого та юнацького голосу;
- підготовка майбутніх фахівців до самостійної вокально-педагогічної роботи;
- розширення світогляду майбутніх викладачів.

У процесі вивчення навчальної дисципліни передбачається:

- підготуватись до методично грамотної професійної діяльності у галузі вокальної педагогіки,
- осягти методичні основи техніки сольного співу,
- ознайомитись, проаналізувати та осмислити досвід використання різних форм і методів вокальної роботи з дітьми дошкільного та шкільного віку.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»)» слід:

- **знати:**

- організаційні форми вокального навчання;
- методи та прийоми навчання учнів;
- особливості розвитку співацького голосу дітей та юнаків;
- технології підготовки уроку з постановки голосу;
- категоріально-поняттєвий апарат вокальної педагогіки;

- **вміти:**

- зацікавити школярів високохудожніми вокальними творами різних форм, жанрів, стилів;

- обирати дидактичні засоби та використовувати їх у навчальному процесі (методичні посібники, вокальні твори, фонограми, диски, таблиці тощо);
  - створювати й підтримувати тісний контакт у системі «викладач-учень» на довготривалий час;
  - діагностувати голоси, модулювати методи навчання;
  - добирати методи й прийоми для усунення недоліків під час співу дітей різного віку; розвивати засобами вокальної музики творчі здібності, сприйняття, естетичний смак школярів;
- **володіти:**
- професійною мовою та термінологічним апаратом вокальної педагогіки;
  - практичними навичками добору вправ, вокального репертуару для формування вірних співацьких установок та розвитку вокально-технічних і вокально-виконавських навичок, культури відтворення художньо-образного змісту творів.

Досягнення навчальних цілей здійснюється шляхом:

- *проведення аудиторних занять* (лекційних та практичних) з метою розвитку критичного мислення майбутнього фахівця, обговорення практично значущих проблем вокальної педагогіки;
- *виконання самостійної роботи* спрямованої на набуття знань і вмінь з навчальної дисципліни, активізацію розумової діяльності студентів.

У даному навчальному виданні містяться плани семінарських занять, методичні рекомендації, питання до самоконтролю, словникова робота, теоретичні та практичні завдання для самостійної роботи студентів.

Розділ 1 ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Структура навчальної дисципліни

У відповідності до навчального плану підготовки магістрів у Мукачівському державному університеті для опанування навчальної дисципліни «Методика навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»)» відводиться 90 годин, з яких на денній формі навчання: 20 годин – лекційним заняттям, 10 години – практичним та 60 годин – самостійній роботі студента.

Самостійна робота студентів, якій відведено більшість годин, передбачає засвоєння основних понять та термінів методики навчання постановці голосу, розвиток вміння аналізувати, вибирати та оцінювати інформацію, поняття та терміни означеної навчальної дисципліни, оволодіння методикою голосоутворення для розвитку й формування співацького голосу дітей різного шкільного віку. Знання, отримані студентами на лекціях та практичних заняттях, закріплюються в процесі проходження педагогічної практики на базі початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів та в процесі написання кваліфікаційних дипломних робіт.

Таблиця 1

Витяг з опису навчальної дисципліни «Методика навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»)»

Кредитні модулі	Всього		Розподіл навчального часу за видами занять			Семестрова атестація
	Кредитів	Годин	Лекції	Практичні	СРС	
1	3	90	20	10	60	Екзамен

Відповідно навчальному плану *лекційним заняттям*, які є важливою формою навчального процесу, відводиться 20 годин. За змістом, теми практичних занять уточнюють знання отримані студентами на лекціях, вони сприяють формуванню у майбутніх вчителів музичного мистецтва цілісного погляду на професію.

Мета *практичних занять (10 годин)* – розширити, поглибити, конкретизувати та закріпити знання, отримані на лекціях. Як обов'язковий компонент навчального процесу, означений вид аудиторних занять спрямовується на активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, відпрацювання навичок роботи з науковими та методичними джерелами, спонукання до виступів та диспутів, на формування аналітичних вмінь й оціночних навичок майбутніх фахівців. Як правило, проходять практичні заняття з «Методики навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»)» у формі бесіди, диспутів, «круглого столу». Опитування студентів проходить за робочим планом практичного заняття. Крім виступів, на практичних заняттях можуть бути представлені для обговорення доповіді та реферати.

Отже, для підготовки до практичного заняття слід продумати відповіді на кожне питання його робочого плану, опрацювати рекомендовані до кожного окремого заняття джерела, а для підготовки індивідуальних виступів – тезисно опрацювати запропонований матеріал. Оцінки за виступ студентів на практичних заняттях викладач вносить до журналу.

Основою готовності до практичних занять є *самостійна навчально-пізнавальна робота* студентів, на яку, з дисципліни «Методика навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»)), відводиться *60 годин*. В процесі опанування змісту дисципліни студенти можуть використовувати такі форми самостійної роботи, як:

- ознайомлення з робочою програмою навчальної дисципліни;
- конспектування лекційного матеріалу, наукових, навчальних та методичних джерел;
- підготовка до виступів за робочим навчальним планом практичного заняття;
- підготовка до виступів з рефератом або доповіддю.

На початку семестру студенти можуть самостійно ознайомитись з робочою програмою навчальної дисципліни з метою усвідомлення мети, завдань та структури її вивчення.

Конспектування тексту – це процес осмислення й письмової фіксації почутого або прочитаного. Підготовка до практичних занять передбачає означену форму роботи з навчальною, методичною та науковою літературою. При цьому студенту варто спиратися на рекомендовані викладачем джерела інформації, а також на самостійно обрані доступні джерела для підготовки виступів під час аудиторних занять.

Творчому застосуванню теоретичних знань та практичних навичок з «Методики навчання за кваліфікацією» сприятиме також підготовка і написання *рефератів*. Реферат передбачає створення плану, цитування або посилання на джерела інформації, що опрацьовано студентом. Загальний обсяг реферату має складати 10-15 сторінок, а його автору слід вільно оволодіти опрацьованим матеріалом. Крайні реферати стануть у нагоді як репрезентативний матеріал на науково-методичних або науково-практичних конференціях/семінарах студентів факультету.

1.2. Тематика дисципліни за змістовими модулями

Змістовий модуль 1.

ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ СОЛЬНОГО СПІВУ

Тема 1.1. Методика навчання за кваліфікацією як навчальна дисципліна. Дидактика та вокальна методика. Мета та завдання навчальної дисципліни «Методика навчання за кваліфікацією (постановка голосу)». Структура навчальної дисципліни «Методика навчання за кваліфікацією (постановка голосу)».

Тема 1.2. Зміст та принципи навчання сольного співу. Складові змісту процесу навчання сольного співу. Принципи навчання сольного співу. Зміст навчальних програм з вокалу для початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (шкіл естетичного виховання).

Тема 1.3. Методи навчання сольного співу. Сутність поняття «метод навчання». Класифікація методів навчання співу.

Тема 1.4. Організація уроку сольного співу. Структурні компоненти уроку сольного співу. Зв'язок методичної структури уроку з дидактичною. Структурні особливості уроку сольного співу.

Змістовий модуль 2.

ОСНОВИ ВОКАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 2.1. Загальні основи теорії співу. Співацький апарат та його будова. Співацьке дихання та його типи. Резонатори голосу та їх формування.

Тема 2.2. Формування співацьких навичок дітей дошкільного віку. Основні закономірності розвитку голосового апарату дошкільнят. Формування співацьких навичок дошкільнят.

Тема 2.3. Формування вокальної культури дітей молодшого шкільного віку. Характерні особливості розвитку голосового апарату молодших школярів. Розвиток вокальних навичок учнів початкових класів.

Тема 2.4. Вокальна робота з підлітками. Психофізіологічна характеристика підлітків. Виховання співацьких умінь підлітків.

Тема 2.5. Охорона дитячих і юнацьких голосів. Особиста гігієна школяра. Гігієна співацького голосу. Мутація дитячого голосу.

Тема 2.6. Діагностика співацького розвитку та визначення типу співацького голосу. Діагностика рівня розвитку загальних та специфічних здібностей дітей в процесі навчання співу. Визначення типу співацького голосу.

1.3. Тематика лекційних та практичних занять

Таблиця 2

Витяг з робочої програми навчальної дисципліни «Методика навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»)»

№ п/п	Теми лекційних занять	К-сть годин	№ п/п	Теми практичних занять	К-сть годин
Змістовий модуль 1. ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ СОЛЬНОГО СПІВУ					
1	Методика навчання за кваліфікацією (постановка голосу) як навчальна дисципліна	2	1	Зміст процесу навчання співу та методи постановки голосу	2
2	Зміст та принципи навчання сольного співу	2			
3	Методи навчання сольного співу	2			
4	Організація уроку сольного співу	2			
<i>Разом за змістовим модулем 1.</i>		8	<i>Разом за змістовим модулем 1.</i>		2
Змістовий модуль 2. ОСНОВИ ВОКАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА ШКІЛЬНОГО ВІКУ					
5	Загальні основи теорії співу	2	-	-	-
6	Формування співацьких навичок дітей дошкільного віку	2	-	-	-
7	Формування вокальної культури дітей молодшого шкільного віку	2	2	Методи і прийоми роботи з голосами молодших школярів	2
8	Вокальна робота з підлітками	2	3	Методи і прийоми роботи з голосами учнів середнього шкільного віку	2
9	Охорона дитячих і юнацьких голосів	2	4	Навчально-художній репертуар юного вокаліста	2
10	Діагностика співацького розвитку та визначення типу співацького голосу	2			
-	-	-	5	Контрольна робота	2
<i>Разом за змістовим модулем 2.</i>		12	<i>Разом за змістовим модулем 2.</i>		8
<i>Усього годин за модулем</i>		20	<i>Усього годин за модулем</i>		10

Розділ 2

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Рекомендації за формами навчальних занять змістового модуля 1

ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ СОЛЬНОГО СПІВУ

Лекція №1

Тема 1.1. Методика навчання за кваліфікацією як навчальна дисципліна

План

1. Дидактика та вокальна методика.
2. Мета та завдання навчальної дисципліни «Методика навчання за кваліфікацією (постановка голосу)».
3. Структура навчальної дисципліни «Методика навчання за кваліфікацією (постановка голосу)».

Терміни та поняття: дидактика, методика.

Матеріали для опрацювання: конспект лекції, [12, С.6-8], [5, С.3-12].

Самостійна робота до теми 1.1

Теоретичне завдання:

Засвоїти поняття та терміни, що є визначальними в даній темі.

Практичне завдання:

- Підготувати доповідь або реферат на одну з тем:
  - «Відображення проблеми професійної підготовки вчителя у працях науковців».
  - «Аспекти розкриття проблеми вокальної підготовки у методичних джерелах».

Лекція №2

Тема 1.2. Зміст та принципи навчання сольного співу

План

1. Складові змісту процесу навчання сольного співу.
2. Принципи навчання сольного співу.
3. Зміст навчальних програм з вокалу для ДШМ.

Терміни та поняття: знання, вміння навички, метод, прийом.

Матеріали для опрацювання: конспект лекції, [12, С.11-25], [8], [9], [10].

Самостійна робота до теми 1.2

Теоретичне завдання:

Засвоїти поняття та терміни, що є визначальними в даній темі.

Практичні завдання:

- Підготувати порівняльну таблицю аналізу програм з сольного співу для початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів.
- Підготувати доповідь або реферат на одну з тем:
  - «Програмні вимоги щодо змісту предмета «Сольний спів» у ДШМ».
  - «Види діяльності на уроці класу сольного співу ДШМ».

Лекція №3

Тема 1.3. Методи навчання сольного співу

План

1. Сутність поняття «метод навчання».
2. Класифікація методів навчання співу.

Терміни та поняття: уміння, концентричний метод, фонетичний метод.

Матеріали для опрацювання: конспект лекції, [12], [7].

Самостійна робота до теми 1.3

Теоретичне завдання:

Засвоїти поняття та терміни, що є визначальними в даній темі.

Практичне заняття №1

Тема: Зміст процесу навчання співу та методи постановки голосу

Мета: проаналізувати складові компоненти змісту процесу навчання сольному співу, розкрити особливості методів постановки голосу.

План

1. Знання, вміння та навички – основні складові змісту процесу навчання.
2. Методи навчання співу.

Терміни та поняття: знання, вміння навички, метод, прийом.

Рекомендована література: [5, С.20-28], [23], [24, С.393-398].

Питання для самоконтролю:

- 1) Розкрити сутність поняття «метод навчання співу».
- 2) Зміст методів вокального навчання. Чим пояснюється їх різноманітність і неконкретність?
- 3) Яке значення має систематизація та впорядкування методів вокального навчання для підготовки майбутнього фахівця в педагогічному ВНЗ?
- 4) За якими ознаками здійснюється групування та класифікація методів вокального навчання?
- 5) У чому полягають методи прямого впливу на м'язові установки та рухи?
- 6) Які форми ротової установки поширені у вокальній практиці? Яким чином вони пов'язані з різними типами вокальної техніки?
- 7) Як впливають ротові установки на імпеданс та в яких випадках їх слід використовувати?
- 8) У чому полягає мета використання методів впливу на дихання?
- 9) Від чого залежить підскладковий тиск та як здійснюється його регуляція?
- 10) Які дихальні прийоми можуть забезпечити спів «на опорі»? В чому полягає їх суть?
- 11) Яким є зв'язок відчуття «опори» з положенням гортані, як воно характеризує тип вокальної техніки?
- 12) Який механізм дії складає підґрунтя методів слухових впливів?

- 13) Якою є залежність між звучанням голосу-впливу та голосом учня? За яких умов виникає ця залежність і коли вона є найбільш ефективною?
- 14) Якою є послідовність етапів дії механізму слухового впливу?

Завдання для самоконтролю:

1. Проаналізуйте, до яких груп належать методи, що використовують викладачі вокального класу в роботі з Вами та Вашими колегами.
2. За допомогою дзеркала проконтролюйте, якими установками Ви користуєтесь під час співу та як їх зміни впливають на якість звуку. Зафіксуйте відчуття, які при цьому виникають.
3. Виконуючи вокально-технічні вправи фіксуйте «затримку» дихання, зберігаючи це відчуття якомога довше.
4. Стежачи за співом колег-студентів, звертайте особливу увагу на зміну якостей звуку залежно від відчуття «опори».
5. Визначте, які голоси є найбільш імовірними для використання у слухових впливах на Ваш голос?
6. Обґрунтуйте, які пари голосів є найбільш придатними для використання методу слухового впливу: сопрано – тенор; сопрано – бас; тенор – сопрано; меццо-сопрано – тенор; баритон – контральто. Складіть такі пари щодо Вашого голосу і голосів Ваших колег.

Лекція №4

Тема 1.4. Організація уроку сольного співу

План

1. Структурні компоненти уроку.
  2. Зв'язок методичної структури уроку з дидактичною.
  3. Структурні особливості уроку сольного співу.
- Терміни та поняття:* урок, структурні компоненти.
- Матеріали для опрацювання:* конспект лекції, [3], [5], [7].

Самостійна робота до теми 1.4

Теоретичне завдання:

Засвоїти поняття та терміни, що є визначальними в даній темі.

Практичне завдання:

- Підготувати доповідь або реферат на одну з тем:
  - «Метод особистого показу викладачем»,
  - «Метод прослуховування еталонних вокальних програм».

2.2. Рекомендації за формами навчальних занять змістового модуля 2

ОСНОВИ ВОКАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лекція №5

Тема 2.1. Загальні основи теорії співу

План

1. Співацький апарат та його будова.
  2. Співацьке дихання та його типи.
  3. Резонатори голосового апарату, їх значення та практичне застосування.
- Матеріали для опрацювання:* конспект лекції, [3], [4], [5].

Самостійна робота до теми 2.1

Теоретичне завдання:

Засвоїти поняття та терміни, що є визначальними в даній темі.

Практичне завдання:

Скласти словник вокальних термінів за темою.

Лекція №6

Тема 2.2. Формування співацьких навичок дітей дошкільного віку

План

1. Основні закономірності розвитку голосового апарату дошкільнят.
  2. Формування співацьких навичок дошкільнят.
- Матеріали для опрацювання:* конспект лекції, [15, С. 18-60], [18, С. 13-21], [27].

Самостійна робота до теми 2.2

Теоретичне завдання:

Засвоїти поняття та терміни, що є визначальними в даній темі.

Практичне завдання:

Розробити вправи для розвитку співацьких навичок дітей дошкільного віку.

Лекція №7

Тема 2.3. Формування вокальної культури дітей молодшого шкільного віку

План

1. Характерні особливості розвитку голосового апарату молодших школярів.
  2. Розвиток вокальних навичок учнів початкових класів ЗОШ.
- Терміни та поняття:* атака співацького звуку, примарний тон, мікст, фальцет, теситура.
- Матеріали для опрацювання:* конспект лекції, [14, С. 47-50], [11], [19].

Самостійна робота до теми 2.3

Теоретичне завдання:

- засвоїти поняття та терміни, що є визначальними в даній темі.

Практичне завдання:

- розробити вправи для розвитку співацьких навичок дітей молодшого шкільного віку.

Практичне заняття №2

Тема: *Методи і прийоми роботи з голосами молодших школярів*

Мета: розкрити особливості розвитку голосу дітей молодшого шкільного віку, проаналізувати основні принципи вокальних занять з учнями початкових класів.

План

1. Вокальне виховання школярів 1-2 класів.

1.1. Основні етапи роботи над формування та розвитком співацьких навичок.

1.2. Методи навчання.

1.3. Вокальні вправи.

2. Основні принципи звукоутворення у молодших школярів.

Терміни та поняття: репродукування, атака співацького звука, тембр, регістр, примарний тон, мікст, фальцет, теситура.

Рекомендована література: [4, С.161-200].

Питання для самоконтролю:

- 1) Назвати естетичні критерії співацького голосу.
- 2) Що є першоосновою співацького виховання дітей?
- 3) Як класифікуються дитячі голоси?
- 4) Для чого необхідно формувати співацькі навички й уміння?
- 5) Якими співацькими навичками мають володіти молодші школярі?
- 6) Що таке вокальний слух?
- 7) Як виховується вокальний слух у молодших школярів?
- 8) Назвіть причини, що викликають фальшивий спів дітей молодшого шкільного віку.
- 9) Методи роботи над виправленням нечистої інтонації учнів молодшого шкільного віку.
- 10) Що означає поняття «метод навчання співу»?
- 11) Назвати методи навчання співу які застосовуватиме у вокальній роботі з голосами дітей молодшого шкільного віку.
- 12) Розкрийте сутність методів навчання співу, які застосовуватиме у вокальній роботі з учнями молодшого шкільного віку.
- 13) Які особливості визначають методику розучування пісні з молодшими школярами?
- 14) Назвіть найдієвіший засіб охорони дитячого голосу.

Завдання для самоконтролю:

1. З перелічених завдань розучування пісні оберіть виховні:

- а) викликати емоційний відгук на музику;
  - б) правильно брати дихання;
  - в) формувати естетичне ставлення до пісні;
  - г) співати виразно;
  - д) розвивати інтерес до співу;
  - е) зацікавлювати вокальним мистецтвом;
  - ж) навчати формувати і протягувати співацький звук.
2. З перелічених завдань розучування пісні оберіть навчальні:
- а) викликати емоційний відгук на музику;
  - б) правильно брати дихання;
  - в) формувати естетичне ставлення до пісні;
  - г) співати виразно;
  - д) розвивати інтерес до співу;
  - е) зацікавлювати вокальним мистецтвом;
  - ж) навчати формувати і протягувати співацький звук.

Лекція №8

Тема 2.4. Вокальна робота з підлітками

План

1. Психофізіологічна характеристика підлітків.
2. Виховання співацьких умінь підлітків.

Терміни та поняття: методи навчання, звукоутворення, регістр, діапазон, теситура.

Матеріали для опрацювання: конспект лекції, [14, С. 47-53], [22, С. 348-364], [24], [26, С. 129-148].

Самостійна робота до теми 2.4

Теоретичне завдання:

- засвоїти поняття та терміни, що є визначальними в даній темі.

Практичне завдання:

- розробити вправи для розвитку співацьких навичок школярів підліткового віку.

Практичне заняття №3

Тема: Методи і прийоми роботи з голосами учнів середнього шкільного віку

Мета: розкрити особливості розвитку голосу дітей середнього шкільного віку, проаналізувати основні принципи вокальних занять з учнями-підлітками.

План

1. Діагностика голосів та визначення їх за типами.
2. Звукоутворення, регістри, діапазон, теситурні умови звучання голосів підлітків.
3. Формування співочих голосів підлітків у процесі вивчення пісенного репертуару.

Терміни та поняття: методи навчання, звукоутворення, регістр, діапазон, теситура, фальцет, альт, сопрано, дискант.

Рекомендована література: [4, С.201-217].

Питання для самоконтролю:

- 1) Психолого-педагогічна характеристика учнів середнього шкільного віку.
- 2) Діапазони голосів хлопчиків та дівчаток.
- 3) Пубертатний період як час найбільшої пластичності голосового апарату.
- 4) Особливості визначення типу голосу дітей середнього шкільного віку.
- 5) Діапазон голосу. Діапазон голосу учнів середнього шкільного віку.
- 6) Які органи утворюють голосовий апарат людини?
- 7) Які системи взаємодіють під час фонації? Назвіть їх склад і функції.
- 8) Яку роль виконує дихання під час співу?
- 9) Які типи дихання існують у співацькій практиці?
- 10) Методи й прийоми формування й розвитку співацьких навичок та вмінь учнів середнього шкільного віку.
- 11) Особливості підбору пісенного репертуару для учнів-підлітків.
- 12) Що слід враховувати під час добору та виконання вокальних вправ?
- 13) Якою є вимога вокальної педагогіки щодо розвитку і виховання учнів середнього шкільного віку?

Завдання для самоконтролю:

1. Ознайомтеся з наявними збірками вокальних вправ, проаналізуйте мету й призначення кожної вправи.

Лекція №9

Тема 2.5. Охорона дитячих і юнацьких голосів

План

1. Особиста гігієна школяра.
2. Гігієна співацького голосу.
3. Мутація дитячого голосу.

Терміни та поняття: гігієна, мутація, пубертатний період.

Матеріали для опрацювання: конспект лекції, [4, С. 256-269].

Самостійна робота до теми 2.5

Теоретичне завдання:

- засвоїти поняття та терміни, що є визначальними в даній темі.

Практичне завдання:

- скласти таблицю «Періоди розвитку дитячого голосу».

Лекція №10

Тема 2.6. Діагностика співацького розвитку та визначення типу співацького голосу

План

1. Діагностика рівня розвитку загальних та специфічних здібностей дітей в процесі навчання співу.
2. Визначення співацького голосу.

Терміни та поняття: діагностика, діапазон, теситура.

Матеріали для опрацювання: конспект лекції, [12, С. 92-95], [14, С. 53-59].

Самостійна робота до теми 2.6

Теоретичне завдання:

- засвоїти поняття та терміни, що є визначальними в даній темі.

Практичне завдання:

- скласти завдання для виявлення вокально-слухових даних школярів під час прослуховування.

Практичне заняття №4

Тема: Навчально-художній репертуар юного вокаліста

Мета: розкрити методичні принципи добору навчально-художнього репертуару для дитячого голосу шкільного віку.

План

1. Вимоги до навчально-художнього репертуару.
2. Вокально-технічні вправи.
3. Вокалізи, їх роль і значення.
4. Художні твори як навчальний репертуар.

Рекомендована література: [7, С.127-136].

Питання для самоконтролю:

- 1) Мета виконання вокально-технічних вправ.
- 2) Що слід враховувати під час добору вокально-технічних вправ?
- 3) На що слід звертати увагу педагогу під час виконання учнями вокально-технічних вправ?
- 4) Яка роль належить вокалізам у процесі співацького навчання?
- 5) Чим слід керуватися, добираючи вокаліз для вивчення?
- 6) Чому основним навчальним матеріалом для здійснення співацького і художнього розвитку учнів є навчально-художній репертуар?
- 7) Чи відіграє народна пісня провідну роль у навчально-художньому репертуарі ?
- 8) Охарактеризуйте твори для дітей дошкільного віку з музичної та педагогічної точки зору.
- 9) Охарактеризуйте твори для дітей шкільного віку з музичного та педагогічного погляду.

Завдання для самоконтролю:

1. Проаналізуйте народні пісні для вивчення на заняттях, визначте їх художній зміст, складіть виконавський план.
2. Аналогічну роботу здійсніть щодо творів дошкільного та шкільного репертуару.

Практичне заняття №5

Модульна контрольна робота

Орієнтовні питання до МКР

1. Сутність та структура процесу навчання сольного співу.
2. Принципи навчання сольного співу.
3. Сутність поняття «метод навчання». Класифікація методів навчання співу.
4. Структурні компоненти уроку сольного співу.
5. Співацький апарат та його будова.
6. Співацьке дихання та його типи.
7. Резонатори голосового апарату. Їх значення та практичне застосування.
8. Дитячий голос і особливості його розвитку.
9. Закономірності розвитку голосового апарату дошкільнят.
10. Формування співацьких навичок дошкільнят.
11. Особливості розвитку голосового апарату молодших школярів.
12. Розвиток вокальних навичок учнів початкових класів.
13. Психофізіологічна характеристика підлітків.
14. Виховання співацьких умінь підлітків.
15. Діапазон голосу. Діапазон голосу учнів середнього шкільного віку.
16. Особливості підбору пісенного репертуару для учнів-підлітків.
17. Гігієна співацького голосу.
18. Мутація дитячого голосу.
19. Діагностика дитячих та юнацьких голосів, визначення їх за типами.
20. Діагностика рівня розвитку загальних та специфічних здібностей дітей в процесі навчання співу.

2.3. Загальні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни

З метою забезпечення ефективного вивчення теоретичного матеріалу рекомендується:

- використовувати матеріали конспекту лекційних занять;
- звернути увагу на словник термінів дисципліни «Методика навчання за кваліфікацією (постановка голосу)»;
- вивчення тем змістових модулів починати з ознайомлення з методичними рекомендаціями до вивчення означеної навчальної дисципліни;
- після осягнення теоретичного матеріалу рекомендується перевірити ступінь його засвоєння за допомогою питань для самоконтролю.

З метою забезпечення ефективної підготовки до практичних занять рекомендується:

- ознайомитися з рекомендаціями щодо підготовки до певного практичного заняття;
- використовувати додаткові матеріали для вивчення;
- виконувати завдання у визначений термін;
- чітко і в повному обсязі дотримуватися форм звітності до кожного практичного заняття.

З метою забезпечення позитивних результатів на практичних заняттях рекомендується:

- уточнити визначення понять, які використовуються в розділі, за допомогою словника;
- ретельно вивчити рекомендовані навчальні матеріали;
- відповісти на питання для самоконтролю, використовуючи матеріали конспекту лекційного заняття та допоміжних науково-методичних матеріалів;
- обґрунтовувати відповіді стосовно питань, що виносяться на обговорення;
- логічно та стисло висловлювати свої думки під час обговорення;
- не дублювати відповідь та думки інших студентів;
- ґрунтовно підходити до роботи на практичному занятті;
- активно висловлювати свою позицію щодо теми практичного заняття.

Розділ 3 ФОРМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

3.1. Поточне оцінювання

Перевірка знань, вмінь та навичок студентів є важливим елементом навчального процесу, адже нею визначається результативність, ефективність навчання. Контроль знань студентів відкриває можливості вдосконалення процесу навчання, оскільки перевірка дозволяє краще вивчити індивідуальні досягнення студентів. У практиці освітнього процесу набули поширення різноманітні види та форми контролю знань.

Основними формами контролю знань студентів під час вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»)) є оцінювання під час аудиторних занять, модульної контрольної роботи та екзамену.

Контроль під час аудиторних занять:

- *під час лекцій* викладач може здійснювати вибіркоче опитування під час диспуту, творчого осмислення проблем вокального виховання дітей. Також викладач може застосувати тестове опитування пройденого матеріалу, яке проводиться наприкінці першої або на початку другої півпари лекції. Означений вид контролю застосовується з метою систематичності вивчення матеріалу навчальної дисципліни, щоб виявити труднощі, з якими стикаються студенти під час осягнення матеріалу.

- *під час практичних занять* контроль знань проводиться у формі: вибіркового опитування; опитування за картками; тестування; письмової модульної контрольної роботи.

- *Контроль у позанавчальний час:* перевірка виконаної самостійної роботи; перевірка конспектів практичних занять; перевірка реферату або доповіді; індивідуальна співбесіда під час консультації, на якій передається пропущений або незадовільно вивчений матеріал теми.

3.2. Модульна контрольна робота

Контрольний захід (МКР) проводиться на останній парі модуля, протягом 2 академічних годин, до якого допускаються всі студенти, незалежно від їх поточної успішності та відвідування занять. Здійснюється він у формі письмової роботи з метою перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу за семестр.

Завдання контрольної роботи складаються у відповідності до фахових кваліфікаційних вимог, змісту та структури курсу «Методика навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»))». З метою проведення максимально об'єктивного контролю знань для МКР розроблено варіанти, кожен з яких включає виконання завдань трьох рівнів складності :

- *перше завдання (I рівень складності)* пропонується вирішити у тестовій формі – 10 тестів, кожна вірна відповідь оцінюватиметься 0,5 балів;

- *друге завдання (II рівень складності)* полягає у тому, щоб надати стисле але конкретне визначення певного поняття. Кожне вірне визначення оцінюватиметься у 2,5 бали.

- *третє завдання (III рівень складності)* виконуватиметься у формі розгорнутої відповіді на одне з питань вивчених тем змістових модулів. За виконання цього завдання студент може отримати від 1-5 балів.

З р а з о к з а в д а н ь М К Р

ЗАВДАННЯ 1. Вибрати вірну відповідь:

1. Виділіть з поданої групи методів ті, які можна назвати специфічними вокальними методами:

- 1.1. Ілюстрація, показ.
- 1.2. Пояснення.
- 1.3. Порівняння.
- 1.4. Аналіз та узагальнення.
- 1.5. Концентричний метод.
- 1.6. Фонетичний метод.

ЗАВДАННЯ 2. Дати визначення понять:

Імпеданс –

Мутація –

ЗАВДАННЯ 3. Дати розгорнуту відповідь на питання :

(орієнтовні питання подано на сторінці 18)

3.3. Екзамен як форма підсумкового контролю знань студентів

Метою екзамену з «Методики навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»)» є – перевірка засвоєння студентами теоретичного, методичного рівня знань необхідних для майбутньої педагогічної діяльності.

Екзамен проводиться в усній формі за білетами, укладеними на основі робочої програми навчальної дисципліни та затвердженими кафедрою співу, диригування та музично-теоретичних дисциплін. Структуру екзаменаційного білету утворюють такі компоненти:

- 1) питання з методики навчання сольному співу у ДНЗ та у початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах,
- 2) розв'язання вокально-педагогічної задачі,
- 3) термінологічна обізнаність,
- 4) питання практичного характеру – розробити фрагмент заняття з постановки голосу.

Відповідаючи на екзаменаційний білет студент повинен продемонструвати свідоме володіння музичними поняттями та термінами, показати розуміння значущості своєї майбутньої професії, здатність свідомо використовувати спеціальну термінологію у висновках та узагальненнях, здатність до практичного використання теоретичних знань з методики викладання за кваліфікацією, володіння навичками творчого підходу до вирішення вокально-педагогічних задач різного рівня складності.

Орієнтовні питання екзамену

1. Акустичні критерії співацького голосу.
2. Атака звуку та її види.
3. Будова співацького апарату.
4. Вокалізи, їх роль для співацького розвитку.
5. Вокалізи, їх роль і значення для співацького розвитку.
6. Гігієна дитячого голосу.
7. Головний і грудний резонатори, їх роль у постановці голосу.
8. Етапи розвитку дитячого голосу.
9. Звукоутворення, реєстри, діапазон, теситурні умови звучання підліткових голосів.
10. Класифікація дитячих голосів.
11. Мутація, вікові межі мутації.
12. Описати будову дихальної системи співацького апарату.
13. Охарактеризуйте домутаційний період розвитку голосу.
14. Охорона дитячого голосу.
15. Періоди розвитку дитячих голосів.
16. Поняття високої вокальної позиції.
17. Порожнини головного резонатору.
18. Резонатори співацького голосу.
19. Резонатори, їх значення та практичне застосування.
20. Роль вокалізів в процесі співацького розвитку школяра.
21. Складові артикуляційного апарату, їх характеристика.
22. Складові змісту процесу навчання співу.
23. Співацька позиція звука.
24. Співацький апарат та його будова.
25. Співоча постава, її характеристика.
26. Типи дихання під час співу.
27. Умови формування вокально-художнього звуку.
28. Фази процесу співацького дихання.
29. Фізіологічні особливості будови голосового апарату у дітей.
30. Вокально-мовленнєві недоліки в співі, методи й прийоми їх усунення.
31. Вправи для розвитку артикуляції та дикції.
32. Вправи для розвитку рухливості губ.

33. Вправи для розвитку рухливості нижньої щелепи.
34. Вправи на вирівнювання голосних при зміні висоти звучання.
35. Вправи на розвиток фонаційного дихання молодших школярів.
36. Діапазон співацького голосу, особливості його розвитку у молодших школярів.
37. Діапазон співацького голосу, особливості його розвитку у підлітків.
38. Етапи розучування пісень.
39. Етапи уроку сольного співу.
40. Класифікація дитячих голосів до мутаційного періоду, їх характеристика.
41. Класифікація методів співацького навчання (найбільш поширених у вокально-педагогічній практиці).
42. Методи і прийоми вокального розвитку молодших школярів.
43. Методи і прийоми вокального розвитку підлітків.
44. Методи і прийоми розвитку співацьких навичок дітей дошкільного віку.
45. Методи розучування пісень з молодшими школярами.
46. Методи розучування пісень з підлітками.
47. Методи розучування пісень з учнями середнього шкільного віку.
48. Особливості добору та виконання вокально-технічних вправ.
49. Особливості розвитку динамічного діапазону дитячого голосу.
50. Особливості розвитку співацьких навичок підлітків.
51. Особливості формування співацьких навичок дітей дошкільного віку.
52. Особливості формування співацьких навичок молодших школярів.
53. Принципи звукоутворення у молодших школярів.
54. Тренувальні вправи «польотності» та рухливості голосу молодших школярів.
55. Тренувальні вправи «польотності» та рухливості голосу підлітків.
56. Умови вироблення високого головного звучання в учнів зі слабкою інтонацією.
57. Як будуватимете заняття з учнями у період мутації?
58. Якому методу дасте перевагу під час розучування пісні з учнями молодшого шкільного віку? Аргументуйте свою відповідь.
59. Якому методу дасте перевагу під час розучування пісні з учнями середнього шкільного віку? Аргументуйте свою відповідь.
60. Дати визначення понять: *mezza voce*; *фразування*.
61. Дати визначення понять: *a cappella*; *артикуляційний апарат*.
62. Дати визначення понять: *абсолютний слух*; *вокалізація*.
63. Дати визначення понять: *агогіка*; *ad libitum*.
64. Дати визначення понять: *атака звуку*; *гігієна голосу*.
65. Дати визначення понять: *відносний слух*; *проба голосу*.
66. Дати визначення понять: *внутрішній слух*; *горловий звук*.
67. Дати визначення понять: *вокаліз*; *детонування*.
68. Дати визначення понять: *вокальний слух*; *голосовий апарат*.
69. Дати визначення понять: *дикція*; *регістр голосу*.

70. Дати визначення понять: *дискант; резонатори.*
71. Дати визначення понять: *дихання; ротоглотковий канал.*
72. Дати визначення понять: *діапазон; рівність голосу.*
73. Дати визначення понять: *кантилена; тембр.*
74. Дати визначення понять: *класифікація голосів; теситура.*
75. Дати визначення понять: *колискова; фонетичний метод.*
76. Дати визначення понять: *коломийка; фальцет.*
77. Дати визначення понять: *маска; форсування.*
78. Дати визначення понять: *мікст; цезура.*
79. Дати визначення понять: *міміка; «білий» звук.*
80. Дати визначення понять: *мутація; фонація.*
81. Дати визначення понять: *носовий призвук; голосоутворення.*
82. Дати визначення понять: *орфоенія; відкритий звук.*
83. Дати визначення понять: *позиція звуку; імпеданс.*
84. Дати визначення понять: *позіх у співі; медіум.*
85. Дати визначення понять: *польотність звуку; опора співацька.*
86. Дати визначення понять: *портаменто; поспівка.*
87. Дати визначення понять: *постановка голосу; вокально-тілесна схема.*
88. Дати визначення понять: *співоча постава; гортань.*
89. Дати визначення понять: *співочі відчуття; детонація.*
90. Визначте, як саме може вплинути кожний приголосний на якість співацького звуку?
91. Визначте, які приголосні краще використовувати під час вправлення, коли має місце тенденція до співу «білим» звуком, з назалізацією, «млявим» звуком, твердою або придиховою атакою?
92. Добрати приклади емоційно-образних визначень якості голосу пов'язаних із дотиковими, зоровими, нюховими, смаковими відчуттями.
93. На якій теоретичній основі ґрунтуються фонетичні методи? В чому полягає їх суть та особливості?
94. Назвати методичний прийом вокальної педагогіки довільного опускання гортані.
95. Недоліки у співі. Методи й прийоми усунення під'їздів та з'їздів під час співу.
96. Недоліки у співі. Прийоми усунення затисненості нижньої щелепи.
97. Пояснити, на які результати зорієнтовані вирази: «посилати звук в маску», «співати з гарячою картоплиною в роті», «з'єднати діафрагму та резонатори».
98. У чому полягає особливість методу прослуховування еталонних програм? Якими є переваги та недоліки цього методу?
99. Чим відрізняється виконавський вокальний слух від педагогічного? Що дає підстави вважати виконавський вокальний слух пасивним, а педагогічний - активним?

100. Що слід враховувати під час добору та виконання вокально-технічних вправ?

Зразок екзаменаційного білету:

Білет №

1. Класифікація дитячих голосів.
2. Вокально-мовленнєві недоліки в співі, методи й прийоми їх усунення.
3. Дати визначення понять: *агогіка; ad libitum*.
4. Питання практичного характеру (напр.: поділити на склади згідно правил вокальної орфоепії віршований текст).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базові джерела

1. *Антонюк В.Г.* Постановка голосу: Навчальний посібник для студентів вищих музичних навчальних закладів. – К.: Українська ідея, 2000. – 68 с.
2. *Гнидь Б.П.* Історія вокального мистецтва: Підручник. – Київ: НМАУ, 1997. – 320 с.
3. *Дмитриев Л.Б.* Основы вокальной методики. – М.: Музыка, 1968. – 67с.
4. *Доронюк В.Д., Сливоцький М.Ю.* Основы вокально-педагогічної творчості вчителя музики. Навч. посібник. – Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2007. – 306 с.
5. *Кушка Я.С.* Методика навчання співу: Посібник з основ вокальної майстерності. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – С.3-12.
6. *Учите детей петь. Песни и упражнения для развития голоса у детей 5-6 лет.* /Сост. Т.М. Орлова, С.И. Бекина. – Москва «Просвещение», 1987. – 142 с.
7. *Юцевич Ю.Є.* Теорія і методика розвитку співацького голосу. Навч.-метод. посібник для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, учителів шкіл різного типу. – К.: ІЗМН, 1998. – 160 с.

Допоміжні джерела

8. Програма по класу сольного співу (академічного) для початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів / Ред. Зелінка В.С. – Ужгород, 2007. – 62 с.
9. Програма навчання «Клас сольного співу» для початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів / Укл. Євстіфеева Г.М., Пілявський М.М. – Київ: «Палітра», 2003. – 83 с.
10. Постановка голосу (предмет за вибором). Програма для музичної школи, музичного відділення початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу (школи естетичного виховання). / Укл. Л.М. Андрухович, Н.О. Дидикіна та ін. – Ірпінь: ВТФ «Перун», 2014. – 39 с.
11. *Гавриленко Л.* Розспівування і вокаліз як складники вокального виховання учнів. // Мистецтво і освіта №1. – Київ, 2008.
12. *Гаснюк В.В.* Основы вокального виховання дітей дошкільного та шкільного віку. [Посібник для студентів ВНЗ]. – Мукачево, 2010. – 97с.
13. *Маслій К. С.* Виховання голосу співака. – Рівне: Ліста, 1996. – 120с.
14. *Метлов Н.* Музыка – детям. – Москва: «Просвещение», 1985. – с.18-60.
15. *Микшиа М.* Практичні основи вокального мистецтва. – Київ: „Музична Україна”, 1971. – С.16-22.
16. *Мойсеюк Н.Є.* Педагогіка: Навчальний посібник. 2-е видання.– Київ, – 1999. – 350 с.
17. Музыка в дитячому садку. Збірка статей. /Л. Жербіна, Л. Ставинська. Педагогічні умови навчання співу. – С.13-21.
18. *Кващук В., Чуриліна Л.* Формування вокальних навичок у молодших школярів.// Мистецтво і освіта №1. – Київ, 2008.

19. *Кочнева І., Яковлева А.* Вокальный словарь. – Ленинград «Музыка», 1988. – 69 с.
20. *Тайнель Е.* Теорія і практика загального музичного виховання за методом відносної сольмізації. / Ельвіра Золтанівна Тайнель // Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – 2007. – 392 с.
21. *Рачина Б.С.* Технологии и методика обучения музыке в общеобразовательной школе. – Издательство «Композитор Санкт-Петербург», 2007. – С.348-364.
22. *Ростовський О.Я.* Методика викладання музики у початковій школі / О. Я. Ростовський // Навч. метод. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – [2-е вид., доп.]. – 216 с.
23. *Ростовський О.Я.* Методика викладання музики в основній школі / О.Я. Ростовський // Навч.-метод. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2000. – 272 с.
24. *Ростовський О.Я.* Теорія і методика музичної освіти: Навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 640 с.
25. *Тайнель Е.* Музичне виховання за методом відносної сольмізації. – с.129-148.
26. *Учите детей петь. Песни и упражнения для развития голоса у детей 5-6 лет.* /Сост. Т.М. Орлова, С.И. Бекина. – Москва «Просвещение», 1987.- 142 с.

Інформаційні ресурси

27. *Бриліна В. Л., Ставинська Л. М.* Вокальна професійна підготовка вчителя музики.: Методичний посібник [*Електронний ресурс*]. – *Режим доступу:* <https://books.google.com.ua/books?id=rk8F%20%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B8&hl=ru&pg=PA119#v=onepage&q&f=true>

ДОДАТКИ

Додаток А

Вимоги до реферату

Крім теоретичних знань магістрант повинен вміти застосовувати отримані знання у наукових дослідженнях фундаментального та прикладного характеру з використанням сучасних інформаційних технологій. Реферат з обраної теми магістрант повинен подати у визначений викладачем строк.

Реферат – це науковий документ, який містить вичерпну систематизовану інформацію за обраною темою (приблизно на 15–20 сторінках формату А4), передбачає виклад матеріалу на основі спеціально підібраної літератури та самостійно проведеного дослідження.

У рефераті повинно бути відображено:

- актуальність тематики;
- об'єкт та предмет дослідження;
- аналіз та узагальнення існуючих положень;
- оцінка достовірності отриманих результатів, їх порівняння з аналогічними результатами.

Розмір шрифту –14. Абзацний відступ повинен бути однаковим упродовж усього тексту роботи і дорівнювати 1,25 см.

Розділи та підрозділи роботи повинні мати заголовки. Заголовки структурних частин роботи і заголовки розділів слід розташовувати посередині рядка та друкувати великими літерами без крапки у кінці та не підкреслюючи. Заголовки підрозділів роботи слід починати з абзацного відступу і друкувати малими літерами (крім першої великої) не підкреслюючи, без крапки у кінці. Перенесення слів у заголовку розділу не допускається. Новий розділ та кожен структурну частину треба починати з нової сторінки.

Структура реферату:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень, символів, одиниць скорочень;
- вступ;
- основна частина реферату;
- висновки;
- список використаних джерел (перелік посилань);
- додатки (за необхідності).

Вимоги до змісту структурних частин

Титульний аркуш (див. зразок)

Титульний аркуш є першою сторінкою реферату, який містить: найменування навчального закладу, де виконана робота; назву роботи; прізвище, ім'я, по батькові автора та його статус; науковий ступінь, вчене

звання, прізвище, ім'я, по батькові передбачуваного наукового керівника; місто та рік.

Зміст реферату

Зміст подають безпосередньо після титульного аркуша, починаючи з нової сторінки. До змісту включають структурні елементи у такому порядку:

- перелік умовних позначень, символів, одиниць скорочень і термінів (за необхідності);
- вступ;
- послідовно перелічені найменування всіх розділів, підрозділів;
- висновки;
- список використаних джерел;
- назви додатків і номери сторінок.

Перелік умовних позначень, символів, одиниць скорочень і термінів

Перелік умовних позначень, символів, одиниць скорочень і термінів складають за умови повторення таких елементів більше трьох разів у тексті та вміщують безпосередньо після змісту, починаючи з нової сторінки. Інакше – їх розшифровку наводять у тексті при першому згадуванні. Якщо у роботі вжита специфічна термінологія, чи використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і таке інше, то їх перелік може бути поданий у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом.

Перелік треба друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їх детальну розшифровку.

Вступ

Вступ розташовують після переліку умовних позначень, символів, одиниць скорочень і термінів (якщо він є), починаючи з нової сторінки. У вступі розкривають сутність і стан наукової задачі та її значущість, підстави та вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

Далі подають загальну характеристику роботи у рекомендованій нижче послідовності.

Обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва.

Об'єкт дослідження — це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і вибране для вивчення. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження.

Подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої у роботі мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом.

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми та її значимість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

Основна частина

В даній частині викладається матеріал про предмет дослідження, (опис теорії, методів, характеристик об'єкта, основних принципових рішень, що дають уявлення про його устрій тощо) та його результати. В основній частині роботи матеріал викладають поділяючи на розділи. Кожний розділ починають з нової сторінки. У розділах основної частини подають:

- огляд літератури за темою і вибір напрямків досліджень;
- відомості про проведені теоретичні або експериментальні дослідження;
- аналіз і узагальнення результатів досліджень.

Висновки

Висновки розташовують безпосередньо після викладення основної частини роботи, починаючи з нової сторінки. У висновках наводять оцінку одержаних результатів дослідження. Ця частина містить висновки автора стосовно суті проблеми, питань, що розглядались у роботі, можливих галузей використання здобутих результатів роботи. Текст висновків можна поділяти на позиції.

Список використаних джерел

Список використаних джерел, який починають з нової сторінки, завершує основну частину. Відомості про джерела, включені до списку, необхідно подавати відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць.

Вимоги до оформлення доповіді

Загальний обсяг доповіді – 3-5 сторінок. Матеріали подаються в друкованому варіанті:

- тип шрифту Times New Roman, розмір шрифту 14, міжрядковий інтервал 1,5;
- усі поля на сторінці по 2 см, відступ на абзац 1,25 см;
- на початку у правому куті – прізвище, ім'я, по батькові автора (повністю);
- нижче – назва навчального закладу (без скорочень), місто, країна;
- нижче через інтервал у центрі – назва доповіді (великими літерами, жирним шрифтом 14 розміру);
- нижче, через два інтервали, друкується текст;
- список літератури є обов'язковим і додається після тексту доповіді, джерела зазначаються в алфавітному порядку (4-5 джерел);
- посилання на кожне літературне джерело є обов'язковим і наводиться у квадратних дужках.

Навчально-методичне видання

Гаснюк В.В.

**Методика навчання за кваліфікацією
(«Постановка голосу»)**

Методичні рекомендації

Тираж 05 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої
продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600, м. Мукачєво, вул. Ужгородська, 26